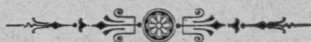

Leto VIII.

Številka 6.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

D^r. Danilo Majaron.

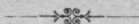

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1892.

VSEBINA.

1. <i>I. Kavčnik</i> : O pozivnih pravdah. (Dalje.)	161
2. Dotike prava in naravstva (Dalje.)	167
3. <i>A. Brumen</i> : Ali sme c. kr. državno pravdništvo odreči prodajo kavcije, položene za perijodičen list, če je sodišče pravomočno izreklo, da je urednik zavezan, zasebnemu tožitelju troške povrniti, in če urednik lista teh troškov ne plača (§ 15. tisk. zak.)?	175
4. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo:	
a) Ako se izbriše tabularna tirjatev, obremenjena z nadzastavno pravico, s pridržkom §-a 51. zemlj. zak., ima to za učin, da obstoja prvotni stavek le še z onim zneskom, katerega je potreba, da se popolnoma pokrije tirjatev nadzastavnega upnika s pripadki vred	179
b) O dopustnosti glavne prisege	182
c) Napačna uporaba zakonovih določil pri presoji, kedaj je dokaz dognanim smatrati, ne utemeljuje ničnosti	184
d) Motenje posesti (§ 344. obč. drž. zak.)	186
e) Eksekucija v iztirjanje alimentacije	187
5. Iz upravne prakse:	
1. Legitimacijo nezakonskega otroka „per subsequens matrimonium“ je po očetovi smrti moči dokazati le sodnim pôtem. — 2. Nezakonski otroci imajo isto domovinsko pravico, katero je imela njih mati, predno se je omožila	188
6. Razne vesti	190

O pozivnih pravadah.

(Dalje.)

II. O pozivu pri nameravani stavbi.

Kar se tiče pristojnosti za to pravdo, tako to vprašanje ni bilo nikdar sporno, ker iz določeb §-a 72. obč. sod. r. in Najv. odl. z dne 11. marcija 1860 in just. min. uk. z dne 17. marcija 1860., št. 67 drž. zak. brezdvomno izhaja, da je pristojno tisto sodišče, v čigar zemljiški knjigi se nahaja zemljišče, kjer se namerava stavba.

Gledé postopanja velja vse ono, kar sem navajal za pravdo zaradi hvalisanja, kajti, kakor bode iz nastopnega razvidno, veljajo dotične določbe tudi za pravdo, o kateri je tu govor. Uvesti je torej pri sodnih dvorih pismeno postopanje po smislu določeb §§-ov 68. in 69. obč. sod. r., pri okrajnih sodiščih pa redno ustno postopanje in v poslednjem slučaju se bode rešilo tožbe glasilo: Na to tožbo določa se narok v redno ustno obravnavo itd. s pristavkom, da naj pri njem pozvanec odgovarja, ali pa dotlej vloži pozvano tožbo.

Tu hočem govoriti le o dveh vprašanjih: 1.) jeli odgovor na to pozivno tožbo dopusten? 2.) ali res pozvana tožba ne more biti „actio negatoria“?

1. O dopustnosti odgovora na to pozivno tožbo.

V knjigo judikatov pod št. 118 (Gl.-U. št. 10520) vpisalo je najvišje sodišče tá-le svoj plenarni sklep: „Proti pozivni tožbi pri nameravani stavbi je dovoljen ugovor, da poziv ni dopusten.“

Pomenita ta odločba je konečno rešila v judikaturi in literaturi jako sporno vprašanje, je li na to tožbo dovoljeno, vložiti odgovor, ali pa je tožbo takoj vročiti pozvancu, da vloži pozvano tožbo.

Razlogi, katere navaja ta odločba, so tako prepričevalni in v pravu utemeljeni, da bode to vprašanje težko še kedaj sporno. V bistvu povedó, da je po zadnjem odstavku §-a 72. obč. sod. r. postopanje v tej pozivni pravdi isto, kakeršno je postopanje v pozivni pravdi zaradi hvalisanja, da prvi odstavek §-a 72. določa le petit tožbe in način, kakó jo je instruvovati, prav tako, kakor tudi § 66. obč. sod. r. določa le petit pozivne tožbe zaradi hvalisanja, a postopanje samo je označeno v §-u 68. in nasled.

Ako se vender-le nekoliko bavim s tem uprašanjem, storim to zató, da se razvidi njega prejšnja zgodovina.

Gledé literature kažem na članek dr. Kirschbaum-ov v št. 43. in 44. „Ger. Halle“ z leta 1889. in le pripominam, da je uže Kompass v 15. zvezku „Jurista“ (l. 1840., str. 70) odločno zastopal mnenje, da je odgovor na pozivno tožbo pri nameravani stavbi vedno dovoljen.

Kolikor daleč sega zbirka Glaser-Ungerjeva, je najstarejša odločba v tej reči z dne 18. marcija 1853, št. 2584, Gl.-U. 958, ki je tudi vpisana v knjigi za judikate pod št. 1. Ta odločba izreka, da je odgovor dovoljen le tedaj, ako je iz tožbe razvidno, da bode pozvanec ugovarjal posest zemljišča, odnosno zidu, kamor je postaviti novo zgradbo, kajti po §-u 323. obč. drž. zak. posestnika ni moči siliti, da pove naslov; v vseh drugih slučajih pa je odgovor nedopusten, ker je postopanje po §-u 72. obč. sod. r. čisto drugo mimo onega po §-u 66. obč. sod. r. — Na tem stališči je tudi poznejšnja odločba z dne 3. julija 1855, št. 6437, Gl.-U 110.

Z odločbo z dne 1. julija 1856, št. 5441, Gl.-U 205, pa se je uže krenilo na drugo, pravo pot. Ta odločba dopušča odgovor sploh, ker je postopanje po §-u 72. isto, kakeršno je po §-u 66. obč. sod. r.

Toda koj leto pozneje, namreč z odločbo z dne 4. junija 1857, št. 4878, Gl.-U. 374, pa se je to stališče uže zapustilo in se je princip prej navedenih dveh odločb še mnogo poostril. Ta odločba zametuje sploh vsak odgovor na pozivno tožbo, češ, da obči sodni red strogo razlikuje pravo pozivno postopanje od postopanja zaradi nameravane stavbe, kajti obravnava vsako postopanje v posebnih oddelkih in §§-a 66. in 72. imata tudi različna določila za pristojnost, potem je določbo §-a 72. poznejšnji dvorni dekret z dne 5. marcija 1787, št. 641 zb. pr. zak. toliko

premenil, ker je dovolitve za stavbe prositi pri političnem oblastvu, katero naj zasliši mejaše in sosedo, poskusi poravnavo in še le, ako se poravnava ne doseže, zavrne stranke na pravno pot; in takó po taki obravnavi pred političnim oblastvom niti govora ne more biti več o dokazu, da se je hvalisanje res dogodilo, torej tudi ne o odgovoru na pozivno tožbo in o pravnem vprašanji gledé upravičenosti stavitelja v pozivno tožbo.

Kakor dosihdob, omahovala je judikatura tudi poznejšnja leta in poprijela se sedaj jednega, sedaj drugega navedenih treh načel.

Prvo načelo, da je odgovor dopusten, ako se ugovarja posest, izraženo je v odločbah z dne: 5. decembra 1865, št. 10258, Gl.-U. 2332; 31. marcija 1869, št. 3338, Gl.-U. 3357; 29. decembra 1869, št. 14326, Gl.-U. 3614; 30. decembra 1872, št. 12629, Gl.-U. 5194; 9. februvarija 1875, št. 1225, Gl.-U. 5623; 14. aprila 1880, št. 4184, Gl.-U. 7945; 14. julija 1880, št. 10655, Gl.-u 8092; 26. aprila 1882, št. 3902, Gl.-U. 8965; — drugo načelo, da je odgovor sploh dopusten, v odločbah: z dne 9. oktobra 1875, št. 11437, Gl.-U. 5886; 17. julija 1877, št. 8712, Gl.-U. 7737; 3. decembra 1878, št. 13333, Gl.-U. 7779; 25. avgusta 1880, št. 9515, Ger. Z. št. 72 de 1882; 16. marcija 1887, št. 2936, Ger. H. št. 9 de 1888 (ta odločba uže po uvodno navedenem judikatu); — a tretje načelo v odločbi z dne 23. januarija 1878, št. 15189, Gl.-U. 6813.

Prepirno je bilo tudi vprašanje, je li dopustiti odgovor, ako stavitelj sega v pravno posest pozvančevo. Odgovor dopuščale so odločbe z dne: 6. julija 1871, št. 503, Gl.-U. 4220; 30. aprila 1872, št. 871, Gl.-U. 4589; 9. avgusta 1882, št. 9041, Gl.-U. 9077; 19. septembra 1882, št. 8136, Gl.-U. 9094. Odločba z dne 27. julija 1875, št. 7158, Ger. Z. št. 82, de 1875 ta odgovor zametuje in spoznava pozivno tožbo za upravičeno, ker zakonita domneva govori za prostost lastnine staviteljeve, torej mora ugovarjatelj servituto še le dokazati, a tó mu je storiti s pozvano tožbo.

Tudi vprašanje je bilo sporno, kako rešiti pozivno tožbo tedaj, če se odgovor sploh, ali pa samo zaradi posesti ne smatra izključenim. Odločbe v Gl.-U. št.: 4589, 5194, 7779, 9886 in v Ger. Z. št. 3 de 1876 določajo, da je tožbo rešiti strogo po §-u 72, ker s tem še ni izrečeno, da je odgovor nedopusten; odločbi

Gl.-U. št.: 3614, 9077 pa zahtevata rešila po §-u 68. obč. sod. r., tako torej, da se pozvancu nalaga vložiti odgovor ali pa pozvano tožbo.

Tudi to vprašanje je rešeno z uvodno navedenim judikatom, ker določa, da je tožbo rešiti po §-u 68. obč. sod. r.

Razvidi se iz tega, kako je omahovala judikatura, omahovala, ker ni mogla dobiti trdne podlage temu postopanju in se je menilo, da je v §-u 72. prekršeno procesualno načelo „*audiat et altera pars*“. Nedosledno je bilo, da se je odgovor dopuščal le tedaj, ako pozvanec ugovarja posest. Pripoznati niso hoteli analogije mej tem pozivnim postopanjem in postopanjem „*ex lege diffamari*“, zato je tudi ni opravičeno sklicevati se na dv. dekr. z dne 15. januarja 1787, št. 621 lit. c, kajti ta dekret je izišel jedino le k pozivnemu postopanju zaradi hvalisanja. Določba §-a 323. obč. drž. zak. pa ne ustanovlja procesualnih določil, nego le materialno branilno sredstvo za posestnika. Konsekventno bilo bi jedino tožbo, „*a limine*“ zavrniti, ako se je iz priloge tožbe, zapisnika o lokalnem ogledu razvidelo, da mejaš ugovarja posest. Toda tega niso storili, ker so vendar čutili, da mora mejaš pridobiti v posesti dokazati, ampak rajši so ustvarili procesualno abnormiteto in dopustili odgovor le, ako se je pričakoval ugovor posesti, tedaj samo za jeden slučaj.

Celo kruto pa je bilo, da so se pozvancu izključili vsi procesualni ugovori. Da so ti ugovori možni, to pač ni dvomno. Kirschbaum navaja ugovor nepristojnosti, nedostatnost pasivne legitimacije in to, da izjava pozvančeva v zapisniku o lokalnem ogledu ni prav zapisana in zato pozivna tožba napačno zasnovana. Možni pa se mi vidijo tudi ugovori: „*rei judicatae*“, „*rei in iudicium deductae*“, „*litis pendentis*“. „*Res iudicata*“ na pr.: če zemljišče, katero je z jedno stavbo zazidati, obstoja iz več parcel, ki so vpisane v raznih zemljiških knjigah in pozivatelj izgubi pozivno pravdo pri jednem teh sodišč, potem pa vložiti tožbo pri drugem sodišči; „*lis pendens*“: če pri več takih sodiščih vložiti tožbe; „*res in iudicium deducta*“: če vložiti pozivno tožbo, potem pa po preteklem roku vložiti novo tožbo, mesto da bi prosil naj se naloži večno molčanje.

2. Ali pozvana tožba nesme biti „actio negatoria“?

Povod, da razmotrivam to vprašanje, daje mi odločba viš. dež. sodišča Graškega z dne 20. majnika 1891, št. 2900, priobčena v „Slov. Pravniku“ z leta 1891, št. 7. Po tej odločbi mora pozvani tožitelj dokazati, da mu že sedaj pristojajo pravice proti nameravani stavbi; to, da se sklicuje na prostost lastnine, nikakor ne zadošča, ker se tej prostosti protivi jednako vredna toženčeva prostost, da s svojo lastnino poljubno razpolaga in bi moral torej tožitelj dokazati, da je pridobil pravice, utešnjujoče toženčevo lastnino, in iz tega izhaja, da pozvana tožba ne more biti negatorna servitutna tožba, ker je ni moči smatrati za „provedenje pravic, pristojajočih proti stavbi“.

Ta odločba kategorično izraža, da pozvana tožba ne more biti nikdar „actio negatoria“. Iz utemeljitve, da mora tožitelj (pozvanec) dokazati, da je dobil pravice, utešnjujoče toženčevo lastnino, pa tudi izhaja, da mora biti vedno „actio confessoria“, ter da so izključeni vsi drugi pravni temelji.

Koj tu pripominam, da nisem mogel dobiti nobenega najvišjesodnega judikata, ki bi pozvanim tožbam odkazoval takó ozko okrožje. Uže na prvi hip osupne nazor, kateri izraža višje dež. sodišče Graško in kateri, kolikor je meni znano, v svojem pravorečji tudi dosledno zastopa, in zato bodi dopustno, da se nekoliko natančneje bavimo ž njim.

Temelj pozvani tožbi so tisti ugovori, zaradi katerih se je pozvani tožitelj pri lokalnem ogledu upravnega oblastva protivil stavbi. Da se torej določi predmet pozvanih tožb, treba dognati, kaki ugovori pristojajo mejašu proti nameravani stavbi.

Kalessa v XIX. zvezku „Jurista“ z. 1848. I., na str. 203 in nastop. dopušča ugovore: a) kateri izvirajo od služnostne pravice mejaševe proti zemljišču staviteljevemu, b) ki izvirajo iz solastninske pravice zemljišča, na katerem se namerava stavbo. — Uže iz dopustnosti poslednjega ugovora izhaja, da pozvana tožba ni vedno „actio confessoria“, ampak da je lahko tudi „negatoria“. Kalessa pristavlja, da drugih ugovorov ni uvažati in da je ne glede na nje dovoliti stavbo.

O tem piše tudi Mihael Schuster v svoji knjigi „Bau-recht“ (189), katere pa nisem mogel dobiti in zato njegovih nazorov ne morem navajati.

Jaz razvrstil bi vse ugovore, ki niso strogo javnopravnega značaja, tako-le:

1) ugovori, snujoči se iz pravic mejaša na staviteljevi predmetni nepremičnini. Ti ugovori so: a) da je mejaš posestnik ali lastnik ozir. solastnik te nepremičnine, b) da je posestnik ali vsaj upravičenec kake služnostne pravice, bodisi afirmativne, bodisi negativne na tej nepremičnini.

2) ugovori, ki izvirajo iz lastninske ali posestne pravice mejaševega zemljišča.

Da se je na podlogi ugovorov pod 1) v stanu protiviti stavitvi, to pač ne bode dvomno, kajti stavitelj z nameravano stavbo očitvidno in neposredno sega v pravice ugovarjateljeve. Seveda pa je potreba, da ti ugovori niso samo prazni izgovori, in zatoorej mora ugovarjatelj pred lokalno komisijo dovolj posvedočiti jih. Treba mu bode navesti verjetnih razlogov, da je on lastnik zemljišča, nasprotnik pa le posestnik ali naopak, potem, da je posestnik kake služnostne pravice, ali pa vsaj upravičenec, n. pr. da ima le naslov, posesti pa še ne.

Težje pa je z ugovori pod 2), kajti tu se bode ugovarjatelju boriti skoro z nepremagljivo oviro, katero mu staviti določbi §§-ov 364 in 1305 obč. drž. zak. (qui suo iure utitur, neminem laedit). Ti ugovori mogó biti:

- a) Stavitelj sega z nameravano stavbo neposredno v lastnino ali posest mejaša, n. pr. da sega v ozračje sosedovega zemljišča, da porabi v stavbo njegov zid, da odtaka vodó (kap-nico) na njegovo zemljišče itd. — To so takozvane „neposredne immisije“. Da tako seganje v sosedovo lastnino ni dopustno, to ni bilo nikdar dvomno, in zato je ta ugovor mejašev vsekakor dopusten.
- b) Stavitelj sega le posredno v lastnino sosedovo („posredne immisije“), to pa zopet stori na dvojni način:¹⁾

¹⁾ Unger „Zur Lehre vom österr. Nachbarrecht“ v Grünhutovi „Zeitschrift“ 13. zvezku.

- z) ako dejanje, katero lastnik čini na svoji nepremičnini, vpliva na sosedovo nepremičnino le s posredovanjem naravnih močij, n. pr., da zrak zanaša dim ali prah iz tovarne na sosedovo zemljišče, to so posredne substancialne imisije (Unger);
- β) ako z dejanjem, katero čini lastnik na svoji nepremičnini, neposredno nastane neugoden vpliv na sosedovo nepremičnino, na pr. lastnik koplje na svojem zemljišču tako globoko, da se podere sosedov zid (Unger nazivlja te imisije „Rückwirkungen“.)

Od teh dveh vrst posrednih imisij pa je razlikovati takozvane „aemulationes“ (zvrševanje lastninske pravice samó zato, da se soseda draži), o katerih v nas ni toliko sporno, da so dopustne; natančneje o njih glej v nižje navedenih Magesovih člankih „Ueber Nachbarrecht“.

Ali podajo take „posredne imisije“ sosedu razlog, da se protivi nameravani stavbi, to je zavisno od tega, na kako stališče se kedo postavi v vprašanji o takozvanem, v nas toliko spornem „sosedskem pravu“. Le ob kratkem hočem navesti nazore naših avstrijskih literatov, potem pa judikaturu najv. sodišča.

(Dalje prihodnjič.)

I. Kavčnik.

Dotike prava in naravstva.

(Dalje.)

3. Razlika med pravom in naravstvom.

Če o kateremkoli človeškem mišljenji in opraviilu veljá pri-slovica: „Duo si faciunt idem, non est idem“, gotovo to veljá za pravo in naravstvo. Kako bližnja sta si oba pojma, a kakó različne so njiju prikazni in oblike! Oziraje se na te vnanjosti in delokroge obojih, zdi se človeku, da je pravo nekaj čistó dru-gačnega od naravstva. To nekateri pravniki tudi v resnici trdijo, sosebno omenjeni osórniki in povestničarji prava. Moja dolžnost je torej, da, opozorivši na sorodnosti obojih, razložim tudi njiju

bistvene različnosti. Tu pa hočem ravnati takó-le: najpreje odkrijem notranje, v stvari sami ležeče razlike obéh, potem vnvanje ali obrazne (formalne) razlike, naposled pa hočem popraviti in zavrniti nekatere razlike, ki se mi vidijo krivične.

Naravstvu predmet je z razumom razkrita in po volji hotjena prirodna svršivost (zweckdienlichkeit, zweckmässigkeit); kar hoče biti naravstveno, mora se z zakoni prirodnimi v svrhi skladati. Ti zakoni pa kažejo v vsem veliko, skoro bi rekel nepresežno dovršenstvo (vollkommenheit). V naravstvo spadajo dejanja, namisli in pomišljenja (vorstellungen); vsa dejanja, vnvanja in duševna, morajo se, ako hoté za naravstvena veljati, s prirodnimi zakoni skladati. Ti zakoni vladajo v vsej prirodi, kakor tudi v človeški naravi.¹⁾

Koliko ožji je ôkrog prava! Sicer pravo noče dosegati ničesar, kar ne bi s prirodo se skladalo ali kar bi naravnost bilo zoper prirodno; a gotovo ne spada vse v obseg prava, kar je po prirodnih zakonih svršno, nego samó, kar se sklada z družbinskimi koristmi; to je gore bilo uže povedano. V človeški družbi — tam je delokrog prava. Ko bi posamni človek — kakor Robinson na pr. — zašel iz vse človeške družbe pa životaril sam na kakem otoku Oceanije, onda zánj ne bi veljali pravni zakoni, ako njegov otok ni lastnina kake družbe, a naravstveni zakoni pač. Gore uže sem omenil več pravniških izrekov o pravu in o njegovi svrhi; naj jim še dodam izrek Ahrens-ov, ki pravi o svrhi in učinku prava: „stoprav po pravu je redovito žitje ljudij možno.“ (Ahrens v Holtzendorff-ovi Encyclop. I. del, str. 39.).

A tudi v smotrih in svrhah se razlikujeta pravo in naravstvo. Vsako dobrotstvo (gut), katero je v pospéh posamnega človeškega življenja, bodisi stvarno bodisi namišljeno, samó da podpira skladje z zakoni prirodnimi, katerim se tudi božji prištevaljo, takó da se človek po njih dovršuje v razumu, volji in dejanji, — vsako táko delo je naravstveno ali blágo; a vsa dobrotstva, ki podpirajo obstanek družbe, spadajo

¹⁾ Beseda „naravstvo“, katere podloga je „narav“ (natura hominis), znači samó eden del prirodnih zakonov človeških, ake je izraz „naravstvo“ za pojem stvari preozek, naj se pomisli, da mnogi izrazi znanstveni ne odgovarjajo pojmom, ki so z njimi spojeni.

pod pravo in so pravnega pojma. To se prav očito vidi iz pokvarjenja samega sebe ali samovrazbe, katera se po naravstvenih načelih zaradi prestopanja dolžnostij zoper prirodne zakone in zoper lastno narav, po zakonih pravnih pa z ozirom na družbinske dolžnosti kaznuje.²⁾ Sploh se pojem pravnih dolžnostij ali obvezanostij dá razumevati samo z ozirom na družbinske razmére. Pravne dolžnosti in pravice zadevajo: razmere družb proti osebam in oseb proti družbam; razmere družbenikov proti samim sebi kot pojedincem, in družb proti družbam, na pr. držav proti drugim državam. S teh stališč se pravo delí: v državno, katera obsega ustavno in upravno pravo; v kazensko in državljansko ali grajsko in v mejnarodno pravo. Vse pravo se dá krajše razdeliti v javno in zasebno, a poleg tega v mejnarodno.³⁾ Imenovane pravne razmere pa vse spadajo v naravstvo, a nikakor ne vse naravstvene razmere v pravo. Vérstvo (confession) in bogočastje (religion) na pr. sta ne samó prekočutni (metafizični) namisli, nego tudi naravstveni, ker naravstvo uči spoznavati prirodne zakone, smatrajoč jih ob enem za dana povelja najvišjega oblastva v prirodi, takó da se ono v tem oziru srečava z vérskim naukom kot s posebno strôko (vrsto) znanja in čustvovanja. Zakonodavci vérstva ne smatrajo vedno z jednakega stališča; nekaterim je stvar, ki se prepušča pojedincu in njegovim osebnim nazorom, drugim veljá za javno reč, od katere zavisí korist družbe. Tu vidimo prav jasno, kakó je mnogotera stvar, ki se naravstvu vidi sveta, včasih družbenski oblasti čisto malovažna. Tudi poučevanje mladine, toliko važno za občo korist, se v nekotih državah ne smatra za javno reč. Vse pri tem zavisí od tega, s katerega stališča se smatra. Kaj je pravo, kaj ne, to

²⁾ Prim. § 409. in 410. avst. kaz. zak., iz katerega je razvidno, da se samovrazba kaznuje zaradi oškodjenja družbe (države).

³⁾ Cerkveno pravo spada nekoliko pod državno in upravno, nekoliko pod mejnarodno pravo; z jedne strani zadeva razmére družb proti pojedincu in naopak, z druge razmere družbe in društev proti cerkvenim oblastvom in cerkvenim družbam izven lastne države. — Gledé na predmete se pravo delí: v stvarno in osebno pravo, potem v javno in zasebno pravo. Cerkveno pravo bi po tej razdelitvi spadalo nekoliko v osebno, nekoliko v javno in ob enem v zasebno pravo, to je zavisno od stališča, s katerega se smatra njegov izvir in predmet.

očito zavisi od tega, ali se vidi ozirom na družbo važno ali ne, ali je po odločilnem mnenji neobhodno potrebna, torej javna ali pa čisto zasebna stvar. Odtod prihajajo velike razlike v zakonjenih (codificiert) dolžnostih in pravicah, katere se v raznih družbah (državah) opravljajo jako različno.

A glavna razlika mej pravom in naravstvom zadeva pojem zavezanosti (verpflichtung). Po naravstvenih nazorih se oseba sama zavezuje, pokorč se svojemu razumu in svoji volji, takó da nastane med osebo in načeli, katera so posneta s prirodnih zakonov, skladnost (harmonie), kakor jo Ahrens (pri Holtzendorff-u Encycl. I. str. 37) imenuje; v pravnem pogledu se oseba in družba pokorjujeta volji vseh ali obči volji, ter se tudi siloma k tej pokorščini priganjata (prim. nadrobno izvedenje te razlike med pravom in naravstvom pri Rud. pl. Ihering-u: Geist d. röm. Rechts. II. del, 4. nat. str. 23. in dalje). Takó torej v pravu poveljuje in gospoduje volja družbinska kot najvišja oblast (prim. o tej volji J. Glaser-ja: Gesammel. klein. Schriften. I. zv. str. 33.).

Razlika, važna in izrečita mej pravom ter naravstvom zadeva tudi pomočke ali sredstva, katera upotrebljujeta obé naredbi. V naravstvu sem to sredstvo uže imenoval; ono je svobodna volja podložiti samega sebe zakonom prirodnim in božjim; v pravu pa, kjer sicer to sredstvo tudi veljá, vlada vnanja sila ali nuja (zwang), takó da se svetna pravica poslužuje dvojnih sredstev v doseganje svojih svrh: pozivanja (appell) na razum in pozivanje na oblast in nujo. (Zató Ihering pravo imenuje „obliko nuje v roki državne oblasti“ („form des zwanges durch die staatsgewalt“): Zweck im Recht. I. zvezek str. 443 (2. natis). Ahrens, ki v nuji vidi glavno razliko prava pred naravstvom, tolmači to njegovo stran s tem, da „prinudljivost (erzwingbarkeit) sicer ne vseh, a mnogih dejanj“ imenuje znak prava (pri Holtzendorffu, Encycl. I. d. str. 47). To naziranje prava je od Thomasiusa počenši postalo odločilno. Sredstva pravna so: pretenja ali grožnja s kaznimi; to sredstvo je Anselmu Feuerbachu veljalo za vseobče pravno nasilje, opominanje, spominanje, povelja in ukazi, zabrane, kazenske izvršitve.

Tudi pojem kreposti je različen v naravstvu in pravu: tam pomenja dovršenost v mišljenji in dejanji, z zapovedmi razuma in prirode skladnem, tu, v pravu, je njen pomen širši ter obsega vnanje izpolnjevanje zakonov in tudi blagovoljno njih izvrševanje, tako, ki je spremljevano od naklonosti do družbe. Zato Kant razlikuje „zakonitost (legaliteto) dejanja in pa „naravstvenost (moraliteto) mišljenja“; le-to mu izvira iz čuvstva „dolžnosti“ (Kant: Krit. d. prakt. Vern. v Kirchmann-ovi izdaji str. 181). Koliko oseb je oproščenih od kaznij, ker njih krivda v delih ni dokazana, slaba volja pa ne zadoščuje k pravosodnemu kaznovanju! Koliko činov trdosrčnosti potrjuje državljansko pravo, činov, ki so očiti prestopki vseh družbinskih krepostij, kateri pa samo ne oporekajo očito postavljenim zakonom! Tudi v državljanskem pravu je neizogibno treba približanja k naravstvenim načelom, t. j. k načelom naravstvene pravice ali človečnosti (humanitete), kar se v kazenskem pravu uže davno godi.

Velika razlika se torej kaže v izpolnjevanji naravstvenih in pravnih zakonov: tu, v pravu, se poudarja in naglaša pred vsem drugim čin (that), a v drugi vrsti stoprav povoljenje (gesinnung); a v naravstvu je stvar naopak: povoljenje se tu smatra za pravi izraz osebnosti, takó da na pr. dobro delo, katero ne izvira iz blage volje in iz nesebičnega namena, ne velja za zaslužno. Z naravstvenega stališča obsojamo zavistnika, zlobnika, brezobraznika samega po sebi, s pravnega pa stoprav po činih, ki prihajajo iz zavidnosti, zlobnosti, brezobraznosti in predrznosti, ako so ti čini po zakoniku kaznivi.

Še jedna podkladna (fundamentalna) razlika je mej pravom in naravstvom, ona, ki zadeva svrho obeh. Naravstvo teži po izpolnjevanji prirodnih in božjih zakonov, katere spoznava z razumom; ono odvrča vse druge svrhe, katere so izven tega okroga, ter na pr. ne hrepení, kakor se mu včasih s čisto krivih in ozkovidnih ozirov očita, po nekem blaženstvu ali raju uže tu na zemlji, kar ki toliko pomenjalo, kakor da bi ono hotelo utešiti telesne nagone (instinkte). Zakaj naj svršno, t. j. zakonom prirode prikladno ravnamo, tega ne vemo od drugod nego iz tirjatve, katero stavlja naš razum sam do naše volje, razmotriváje te zakone. Kaj izpolnjujoč naravstvene zakone konečno

dosežemo, nikakor ne vemo, kakor nam sploh zadnja svrha našega bitja ni znana. Čisto drugače je s pravom. V pravu si človek postavlja svoj gotovi, zemski, končni in določeni cilj: blaženstvo družbinsko, in zadovoljen sme biti, ako ta jedini smoter doseže. V prvi vrsti je torej družba, katero hoče pravo braniti in okrepiti, v drugi vrsti so pojedinci ali člani družbe, katerih blaženost je pravnemu človeku na skrbi. Takó je torej svrha pravu končna, časna, posvetna — svrha naravstvu brezkončna, ker dovrševanje človeško nikdar ni dokončano, večna, ker je stopinj dovršenostij brez števila, in popolnoma uzorna (idealna), ker je namišljena ter nima danega zemskega obrazca pred očmi. Vsekakor se v naravstvenih nastojanjih (bestrebungen) izrazuje več uzorne nemirnosti, nego v hladnokrvno osnovanem in izvrševanem pravu.

Še nekaterih razlik, katere zadevajo bolj obliko nego stvar, treba omenjati. Naravstvo išče najvišje oblasti v zakonih narave in človeške naravi, — v pravu pa vlada človeška volja, izražena v družbinski volji. Ta volja pa je zastopana ali po kaki pojedini osebi ali po skupni osebnosti (cumulative persönlichkeit). „Prikaz (figur) sodnika“, pravi Ihering, „je osebni izraz samostojnosti in nezavisnosti prava, po državi pripoznanega“ (Ihering: Geist d. röm. Rechts. II. zv. str. 20). Ali ne samó sodnik, tudi zakonodavec in celo tolmačnik t. j. učitelj prava ima svojo oblastnost (autoriteto). Tudi običajno in narodno pravo sta družbinska proglasa, veljavna kot glasova skupnih osebnostij. Ako bi se očitale, da zakonodavci niso vselej pravi in istiniti glasniki javne ali družbinske volje, da se časih dajejo zakoni celo družbinski volji protivni, — tedaj je smeti isto trditi, kar velja o najvišji državni oblasti: dasi ni ta vselej v soglasji z družbinsko voljo, vendar je njo ‚de facto‘ t. j. kot obstoječo oblast smatrati za tisto, kateri je v resnici izročena državna moč. Kajti, dokler obstoja in biva taka najvišja oblast — bodisi samovladarska (monarhična), bodisi skupnovladarska (republikanska) — dotlé ona velja za izročeno.

Nasproti začasnemu in osebnemu značaju prava ima naravstvo nekaj neosebnega in prekočutnega v sebi. V zvezi s tem značajem le pravo nekaj zgodbinskega (historičnega). Vse pravo je namreč dvojce: ali početno (ur-) ali pri-

rodno, prirojeno (naturrecht), kolikor se zgol na naravstvo upira, ali pa zgodbinsko, čim je nastalo in se premenilo po danih okoliščinah in razmérah, katere nastajajo in prehajajo po naravi in po zgodbah narodov in družb. Samó v pravu se nahajajo tako zvane osvojene (occupiert, erworben) ali priposestovane, podedovane ali dedinske pravice, katere se skupno pridobljene ali pribavljene (erwirkt, erworben) pravice zovejo; — naravstvena načela stojé vselej, ne zastaré in se ne pomlajajo. Zato opazuje Glaser: „Pravoznanstvo je zgodbinsko znanje“ (Gesammel. klein. Schriften I., str. 10); isto veljá popolnoma o pravu t. j. o predmetu pravoznanstva. Lastno je namreč pravu, da kar je postalo, to ima svojo pravico. Zató Ihering „običajno pravo“ jednáči „ostremu pravu“ (strictes recht) (Geist d. röm. Rechts. II. str. 33—34). Da je pravo res dvojnega pokolenja, jedno početno in drugo zgodbinsko pravo, to potrjuje spor mej obema, kar tudi Ihering naglašá (Kampf u. Recht. 8. nat., str. 8). Gotovo krivo je mnenje „romantikov“, da je pravo samó zgodbinskega izvira; znano je največ po izkušnjah, da se vse in vsako pravo ne dá povestnično raztolmačiti.

Tudi v uporabljanji in izvrševanji se pravo razlikuje od naravstva. V naravstvu vse zavisi od dovoljenja in osebne udeležbe; a v pravu veljá vnanja oblika, kako se največ ono izjavlja. Kar ni po tej obliki, to ne veljá za pravno, za zakonito. To njegovo posebnost imenuje Ihering „kiparstvo“ (plastik) prava (Geist d. röm. Rechts. II. str. 17—18).

Tudi jeden glavnih pojmov v naravstvu in pravu, pojem pravice ali pravičnosti, dela v obeh veliko razliko. Naravstvena pravica je osnovana na ravnopravnost vseh osebnosti med seboj in proti naravi; zató naravstvo tirja enakosti (paritete) vseh ljudi in naravstvena pravica ne dela razlik med ljudmi. V pravu se ne priznava to jedništvo; tu prihajajo osebne lastnosti v ozir, katere so nastale po vplivu družbe ali po okoliščinah. Sicer se tudi v pravu priznava nepristranost za znak pravičnosti (Ihering: Geist d. röm. Rechts. II. str. 22), ali ne samó z naravstvenega stališča, nego tudi in posebej z družbinskega (socialnega), po katerem je oseba od osebe različna po duševnih, kakor stvarnih lastnostih. Tudi gospodarstveni in državni oziri imajo v pravu svojo veljavo, ne samo naravstveni, takó da se

v pravo človek brez dvojbe meri z nekakim vnanjim merilom. Takó iz pravice postaje dostikrat predpravica. Isto velja o človeški svobodi. Po naravstvenih načelih je vsak človek svoboden, ker stoji proti drugemu človeku, kakor tudi proti prirodi v jednaki razméri in v enakem stanju obvezanosti, samó da posluša glas razuma, — družbinske in državne svobode pa uživa vsakdor samo toliko, kolikor mu je družba dopušča, da „izvršuje svojo samoupravljanjo voljo“ (Bluntschli: Allgem. Staatsr. II. d. (1885) str. 618—619). Pravna svoboda je torej neko, družbinski podeljeno privoljenje. John Russel nasproti drugim pravnikom, ki zakon imenujejo „samostojno (absolutno) voljo“ družbe, krati družbi to pravico; a dokler družba nič proti razumu in naravstvu ne ukazuje, smeti jej je to prednost dopuščati. V pravniških naukih je vsaj obče to mnenje — in podreti je, vidi se nemožno — da je stavljeno (pozitivno) pravo porojeno od družbinske ali državne oblasti in da razun te oblasti ni zakonov, nego jedino še v naravstvu. Bluntschli gotovo izrazuje nagled pravnikov, trdeč, da se „pojem prava“ jedino v „državi“ vtelesuje (Allgem. Staatsrecht. II. str. 625).

Veliko razliko mej pravom in naravstvom dela pojem kazni. V naravstvu prihaja kazen kot naravna (immanent) posledica prestopljenih prirodnih zakonov, sama ob sebi, samovoljno in neuprosno; — pravno kazen pa nalagajo čuvaji zakonov in nikakor ni vselej gotova, ker dostikrat ni znan prestopnik. Ali, o kazni hočem govoriti še pozneje.

Naj o razmerah prava in naravstva omenjam še nekaterih nazorov, kateri se mi ne vidijo istiniti. Če nekateri smatrajo pravo za jedino obrano stvarnih koristij družbinskih in zasebnih, tedaj pojem prava jemljejo gotovo v preozkem smislu. Tudi čisto namišljena dobrotstva človeška spadajo v pravo, na pr. osebna in stanovska čast, celo nekoje pravice, ki v družbinskem ali gospodarskem pogledu ne dajejo nobene stvarne koristi. Po pravici Ihering pravi: „Pravo je namiselnost značaja“ („das Recht ist Idealismus des Charakters“) (Kampf u. R. 8. nat. str. 69). Da pravo tudi izvršuje dolžnosti človeka proti samemu sebi, kar naravstvo uči, to menda prvi izmed pravnikov naglaša isti Ihering (ibid. str. 19—20). Ako vprašate za mejo med pravom in naravstvom, tedaj vam pravniki odgovarjajo: pravo dovoljuje

mного tega, kar zabranjuje naravstvo (Tako Ahrens v Holtzen-dorff-ovi Encycl. I. str. 47). Istini prikladneje se meni vidi odgovor: pravo mnogo tega prisiljeno dopušča, kar naravstvo zabranjuje, ker pravo nedostaje sredstev kazniti je ali vsaj zapreti je po stavljenih zakonih. Brez oblike ali obrazca ni prava, ni pravnega postopanja, a uprav obliko najti je težava, včasih nemoč. Starejše pravniško ravnilo je bilo: vse kar je proti naravstvu, je tudi kaznivo (Glaser: Gesammel. klein. Schriften. I. str. 31). Drugi pravniki trdijo: kaznivo je samo, kar je z družbinskega („državnega“) ozira kazni krivo (Glaser: ibid. I. str. 17). Videti je torej iz uvažanja teh mej, kako je treba določenega zbliževanja prava z naravstvom. Želeti je, da se pravniki pridno ozirajo na dela naravstvenikov, ti pa na dela pravnikov, da se nauki teh in drugih očistijo mnogih negotovostij in nedoločenostij. (Dalje prihodnjič.)

Ali sme c. kr. državno pravdnništvo odreči prodajo kavcije, položene za perijodičen list, če je sodišče pravomočno izreklo, da je urednik zavezan, zasebnemu tožitelju troške povrniti, in če urednik lista teh troškov ne plača (§ 15. tisk. zak.)?

(Dopis.)

Vprašanje, katero je na čelo postavljeno, je tako preprosto, da se na prvi pogled vidi čudno, če ima kdo oziraje se na § 15. tisk. zak. kak dvom glede dolžnosti javnega tožitelja. Zakonovo določilo je jasno, odgovor torej lahak. Vender se je dvignil dvom v tem pogledu. Rešitev tega vprašanja pa se je tako čudno zavila in prikrla, da je končno bilo izjemnim sredstvom iskati odpo-moči. Če slučaj v nastopnih vrsticah objavim in ga denem pod kritično ost, zgodi se to »sine ira et studio.« Nek nemški pisatelj ima hvalevredno navado, da v svojih znanstvenih spisih poudarja načelo: »errando discimus.« Mislim, da ta izrek nima veliko dejan-skega uspeha; oni, ki se moti, navadno zmote noče pripoznati in trdi, da je njegova prava. Drugo načelo moramo v takih slučajih adoptovati. To načelo slove: »Publicando docemus.« Zmota sama

na sebi ne pouči nikogar; objava zmote pa pripravi marsikogar na pravo pot. Idimo torej k stvari samej!

Povodom obravnave proti »Celjskemu Sokolu« je časnik »D. W.«, ki izhaja v C., obtožence, ki so bili v prvi instanci obsojeni, hitro po razglasu prve razsodbe napadal. Ni tukaj umestno preiskovati, s kakim namenom se je to zgodilo. V resnici pa so obtoženci imeli dovolj razlogov misliti, da ima ta napad jedino le namen, prizivno sodišče v C. preokupovati in, dejal bi, potrditev prve razsodbe, ki je bila obtožencem neugodna, osigurati. Nočem tudi tukaj preiskavati, ali je glede na določbe kazenskih zakonov, oziroma na čl. VIII. zakona z dne 17. decembra 1862, št. 8 drž. zak. de 1863 sploh prav bilo, pustiti dotični tendencijozni članek nezaplenjen. Lahko bi se namreč tako-le argumentovalo: Glavna obravnava o prestopnih rečeh ima v primeri z vzklicno obravnavo v drugi instanci, kjer se reformuje razsodba v dejanskem in pravnem pogledu, značaj preiskovalnega postopanja. Še le, če je gotovo, da se obsojenec ni pritožil glede krivde, tedaj se obravnava, oziroma izid obravnave dá objaviti v perijodičnih listih ali v tiskovinah sploh. Dokler pa vzklic zaradi krivde ni končno rešen, more vsako objavljenje dotične reči po tisku vplivati na javno mnenje in torej tudi na tiste sodnike, ki bodo o vzklicu še-le sklepali in sodili. Čl. VIII. kazenske novele z dne 17. decembra 1862, št. 8 drž. zak. de 1863 pa uprav to želi preprečiti. Praksa je sicer navedenemu načelu protivna; kajti, kakor se človek dan na dan lahko prepriča iz žurnalov, prestopne obravnave se na dolgo in široko premlevajo po časnikih, in reporterji, ki hočejo pikantnosti poročati, trudijo se čestokrat, da bi obsojencu na kvar stvar jednostransko zasukali. Toda, dokler druga instanca ne izgovori definitivne besede o krivdi, je vse tako besedičenje in premlevanje — najmanj brez potrebe.

Tako je tudi v le-tem slučaju. Časnik ni počakal, ali bode druga instanca potrdila izrek o krivdi obtožencev, nego je obdeloval obtožence od nemila do nedraga. Potem pa, ko se je spoznalo, da so nekrivi, oznanil je komaj s par vrsticami svojim čitateljem, da so v drugi instanci oproščeni. Tako postopanje je gotovo krivica onim, ki so potem venderle spoznani nekrivimi.

Dva obtoženca dr. F. V. in F. L. sta zaradi neresničnega in tendencijoznega poročila čutila potrebo, časniku poslati popravek, ki je imel namen paralizovati neugoden utis, povzročen po krivem

poročilu. Ta popravek se pa ni sprejel. Na to vložita zasebna tožitelja tožbo proti uredniku napominanega lista po smislu §-a 19. in 21. tisk. zakona. Prvi sodnik je tožbo zavrnil, češ, da je bil urednik upravičen popravek odbiti, ker je — tako pravijo razlogi — bil opravičeno mislil, da je časninarsko poročilo resnično, razkrivdi ga torej § 2. lit. c), oziroma § 239. kaz. zak. »Per parentheses« tukaj omenjam, da se je videlo napačno, to tiskovno pravdo izročiti onemu sodniku, ki je vodil tudi »Sokolsko« obravnavo. Kajti če ta sodnik ugotovi tiskovni tožbi in obsodi urednika, onda izreče ob jednem, da se njegova rabsodba z razlogi vred boji »belega dne«; ako pa tožbo, in to se je v istini tudi zgodilo, zavrne in urednika oprosti, kdo bi potem privatnima tožiteljema zameril, če trdita, da sodnik hoče s časnikom in z drugo tiskovno rabsodbo »podpirati« razloge prve rabsodbe. Jedno kakor drugo je kvarno in vzbuja nemir ter napačno mnenje glede pravosodstva.

Ker razlogov prvega sodnika v tiskovni pravdi ni potrdila druga instanca, nego se je druga instanca postavila na jedino pravo stališče ter izrekla, da urednik nima pravice soditi in prevdarjati, je li popravek resničen ali ni resničen, ne bodem nadalje pretresal tega vprašanja. Toliko lahko omenim, da bi, če bi bil obveljal nazor prvega sodnika, vsak popravek neresnice v listu bil nemogoč; kajti vsak urednik se bi izgovarjal s tem, da je on za svojo osebo prepričan o resničnosti članka. Subjektivno mnenje urednikovo o istinitosti ali neistinitosti popravka pa ne odločuje. Če bi odločevalo to subjektivno mnenje urednikovo, bi bil on sodnik, kakor je kazenski sodnik; kakor le-ta kaznjuje z besedami (§ 419. kaz. zak.), z denarjem in kaznijo prostosti, kaznoval bi urednik z besedami, a ta kazen bi bila, ker je razširjena, veliko hujša od denarne ali prostostne kazni.

Ko je bil urednik lista v drugi instanci obsojen, zahtevala sta dr. F. V. in F. L., da naj se zoper urednika odmerijo troški kazenskega postopanja. To se zgodi in dotični odlok stopi v pravno moč. Urednik ne plača in zatorej se obrneta tožitelja do c. kr. okrajnega sodišča v C., naj bi likvidovalo troške in plačilo odredilo iz kavcije, ki je položena za list po smislu § 15. tisk. zakona. To se zgodi; z odlokom z dne 23. marcija 1892, št. 1424 zaukaže sodišče uredniku, da se mora v 3 dneh izkazati pri c. kr. državnem pravdnštvu, je li plačal troške. Tudi ta odlok stopi v pravno moč,

ne da bi urednik plačal troške. Zopet se obrneta tožitelja do c. kr. okrajnega sodišča s prošnjo, naj državnemu pravdnštvu potrdi pravomočnost zgoraj omenjenega odloka in ga zaprosi, da se prodaja kavcije dovoli. C. kr. okrajno sodišče to stori in odstopi celo prošnjo c. kr. državnemu pravdnštvu. Le-to pa da c. kr. okrajnemu sodišču na znanje, da ne vidi nobenega povoda za poslovanje; kajti, tako pravi c. kr. državno pravdnštvo, denarno kazen je urednik plačal, — takih troškov, ki bi jih bilo državi povrniti, v pravdi ni narastlo, zasebni troški pa c. kr. državnega pravdnštva nič ne brigajo (»da eine Vertretung von Privatinteressen der k. k. Staatsanwaltschaft nicht obliege«).

Ko se je ta odredba c. kr. državnega pravdnštva z odlokom c. kr. okrajnega sodišča v C. strankama intimovala, bilo je uvaževati, ali in na kak način se da v okom priti takemu neutemeljenemu postopanju. Gotovo je toliko, da je c. kr. okrajno sodišče popolnem korektno ravnalo in da pritožba proti odloku c. kr. okrajnega sodišča ni umestna, ker sodni dvor prve instance kot pritožbeno sodišče nima pravice sklepati, ali je c. kr. državno pravdnštvo izpolnilo svojo dolžnost. Na drugi strani pa je tudi gotovo, da, če c. kr. državno pravdnštvo ostane pri tem sklepu, tožiteljema sploh ni moči dobiti povrnjenih troškov, kajti urednik, kakor je bilo obče znano, ni premogel ničesar, kar bi se zarubiti dalo; drugej osebi pa se ni naložilo povrniti troške. Zasebnima tožiteljema torej ni kazalo drugega, nego obrniti se do višjega državnega pravdnštva ter ga prositi, da naj uporabi svojo nadzorstveno oblast po §-u 32. kaz. pr. r. ter c. kr. državno pravdnštvo pouči, da je na krivem poti, če se nasproti tožiteljevim troškom, katere je po zakonu plačati na vsak način iz kavcije, postavi na tako negativno stališče.

Ta prošnja tožiteljev je imela tudi pričakovani uspeh; kajti nekaj dnij po vloženi napominani prošnji je urednik, ki se je prej trdovratno branil, troške plačati, te troške vender-le plačal in zato je visoko c. kr. nadpravdnštvo izreklo, da sedaj, ko so uže plačani troški, nima prošnja več nobenega pomena (»wird die Eingabe als gegenstandslos zurückgestellt«).

Videti je torej, da je visoko nadpravdnštvo v G. v tem vprašanji se popolnem akomodiralo onim pravnim nazorom, katere sta tožitelja v svoji ulogi utemeljila in katerih jedro hočem podati v nastopnem.

Kavcija perijodičnega lista ni samo subsidijarno jamstvo za vse denarne kazni in troške, ki so prisojeni v kazenski obsodbi, nego pricipalno jamstvo. C. kr. državni pravdnik ne sme se odreči sodelovanju po smislu § 15. tisk. zakona, ako zahteva zasebni tožitelj, da se mu troški izplačajo iz kavcije. Določba § 15. tisk. zakona podeljuje enakopravnost troškom zasebnega tožitelja ter denarnim kaznim in onim troškom, katere je iztirjati uradnim pôtem. Državni pravdnik ni upravičen ustvarjati katere razlike koli med troški, katere je uradnim pôtem iztirjati, in onimi troški, katere je zasebnemu tožitelju povrniti iz kavcije. Po besedilu §-a 15. tisk. zakona se državni pravdnik svoji dolžnosti, po kateri mu je plačilo troškov omogočiti iz kavcije, ne sme odreči niti tedaj, če obsojeni urednik ima imetja zadosti, da se z rubežnijo troški zavarujejo. Če bi se lastniku kavcije hotel privoliti tak »beneficium ordinis«, to bi se v zakonu določilo izrecno in jasno. Ker pa takega določila ni nikjer najti, tudi ne sme državni pravdnik lastnika kavcije vzeti v posebno zaščito in zasebnemu tožitelju odkazati rubežni zasebnega imetja, ki ga poseduje obsojeni odgovorni urednik lista.

Dokazano je torej, da je vprašanje, tem vrstam na čelo postavljeno, brezuvetno zanikati.

A. Brumen.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Ako se izbriše tabularna tirjatev, obremenjena z nadzastavno pravico, s pridržkom §-a 51. zemlj. zak., ima to za učin, da obstoja prvotni stavek le še z onim zneskom, katerega je potreba, da se popolnoma pokrije tirjatev nadzastavnega upnika s pripadki vred.

Obrtno pomočno društvo v Lj. pridobilo si je za svoji tirjatvi v znesku 200 gld. in 100 gld. s prip. nadzastavno pravico na tirjatev Marije T. iz ženitne pogodbe z dne 10. okt. 1843 v znesku 1050 gld., vknjiženo pri posestvu Ane P. vložek šte. 185 kat. obč. Vič, ter je le-tó tudi pôtem sodne prodaje kupilo.

Kupec tožil je na to samo na podlogi zemljejnijnjega izpiska in prisojilne listine z dne 6. februvarija 1889. l. šte. 2722 Ano P. kot lastnico navedenega zemljišča zaradi plačila tirjatve, vknjižene za Marijo T. v znesku 1050 gld. s pripadki.

Prvo sodišče odbilo je tožbeno zahtevo, ker tožitelj ni predložil ženitne pogodbe, iz koje bi bilo razvideti »causam debendi«, zastavna pravica za-sé pa ne more vstvarjati tožbene pravice in ker se z zemljejnijnjim izpiskom in prisodno listino ni doprinesel dokaz za obstoj tirjatve, posebno ker zemljejnijnjni izpisek ne izpové nič o kakovosti tirjatve, prisodna listina pa samo dokazuje, da je tožitelj kupil tirjatev; tožbi pomanjkuje tedaj pravnega temelja.

Drugo sodišče premenilo je razsodbo prvega sodnika in razsodilo takó: Toženka Ana P. dolžna je kot lastnica zemljišča vložek št. 185 tožitelju od zastavno-pravno vknjižene tirjatve iz ženitne pogodbe z dné 10. okt. 1843. l. in prisodne listine z dné 6. februvarija 1889. l. v znesku 1050 gld. plačati delni znesek 362 gld. 73 kr. s prip. v 14 dneh pod eksekucijo. Ostalo tožbene zahteve pa se odbija.

R a z l o g i.

Toženka sicer trdi, da je poplačana tirjatev Marije T. in je tudi predložila pobotnico le-te o poplačilu, na podlogi koje se je vsled odloka z dne 30. aprila 1876. l. izbrisala za to tirjatev obstoječa zastavna pravica s pridržkom, da pravni učin tega izbriša gledé nadzastavnih pravic nastopi šele z izbrisom teh pravic samih. A to ima le za posledico, da tožitelj ne more zahtevati plačila cele tirjatve v znesku 1050 gld.; kajti vsled vknjižbe izbriša vidno je bilo vsakomur, tedaj tudi kupcu, da je tirjatev poplačana in da je po §-u 469 obč. drž. zak. vgasnila z zastavno pravico vred, v kolikor je presegala te še obstale nadzastavne pravice in da gledé nje nikdor več pravice ni mogel pridobiti. Nasprotno pa ima pač tožitelj pravico do onega, še v moči obstalega delnega zneska tirjatve, katerega se potrebuje, da se pokrijeta njegovi nadzastavno zavarovani tirjatvi v znesku 200 gld. in 100 gld. s pripadki vred. Kajti na njegovo pravico gledé ob času prodaje obstoječe nadzastavne pravice predidoči izbris ni uplival na nikak način in tožitelj je tedaj upravičen, ugotoviti kupljeno tirjatev z onim zneskom, kateri je jednak obsežku njegove, ob času izbriša še obstoječe nadzastavne pravice ne gledé na ugovarjano plačilo, ker ni dokazano, da mu je

bilo ob času, ko si je pridobival svojo nadzastavno pravico, znano, da je bila tirjatev, kakor se trdi, (deloma) poplačana, njen izbris izvršil pa se je dokaj pozneje. Na okolnost, da je bila dota poleg še drugim upnikom zastavljena, ni se ozirati, uvažujé, da poznejšnji nadzastavni upnik, ako odpade poprejšnji stavek, pomika se po razvrstitvi (Rangordnung) in dobi plačilo, potem da pravni obstoj tirjatev ostalih nadzastavnih upnikov, ki so bile ob času prodaje razvidne iz zemljiške knjige, ni dokazan, nego je nasprotno dokazano po razdelitvenem odloku. Z ozirom na te, sedaj izbrisane nadzastavne pravice ni moči torej pripoznati tožitelju pravice do kake večje zahteve. Nadaljni ugovor toženke, da tožitelj ni dokazal naslova svoji tožbeni tirjatvi, ometa se, naj se tudi ženitna pogodba z dné 10. okt. 1843. l. ni predložila, s tem, da se tirjatev ne le v zemljeknjižnem izpisku, nego tudi v pobotnici, katero je toženka sama priložila, označuje kot tirjatev na doti, tako da ni dvoimiti o njenem pravnem imenu.

Po teh razlogih smatrati je tožbeno zahtevo le gledé onega zneska kot utemeljeno, kolikor je znašala nadzastavna tirjatev na dan licitacije, in gledé kojega je dota z ozirom na obstoječo nadzastavno pravico še zastavljena, kar je tudi po smislu §-a 455. obč. drž. zak. Ker se je navedeni znesek z razdelitvenim odlokom z dné 3. aprila 1888. l. številoma določil na 473 gld. 38 kr. in ker se je tožitelju na račun z istim odlokom odkazal uže znesek 110 gld. 65 kr. in je ostal tedaj še delni znesek 362 gld. 73 kr. nepokrit, bilo je glede tega ostalega zneska ugoditi hipotekarni tožbi, gledé presežka pa zavrniti tožbeno zahtevo.

Najvišje sodišče je z odločbo z dne 16. marcija 1892, št. 1997 razsodbo drugega sodišča oziraje se na njegove razloge potrdilo, povdarjajoč še, da je po §-u 51. zemlj. zak. izbris tabularne tirjatve, katero teže nadzastavne pravice dopusten samo s pridržkom, da nastopi pravni učin tega izbrisa gledé nadzastavnih pravic šele z izbrisom teh pravic samih. Ker se je le-tá izbris v resnici izvršil, a takó, da nima izbris upliva na pravice nadzastavnih upnikov, more se smatrati, da obstoja prvotni stavek le še gledé onega zneska v moči, katerega se potrebuje, da se popolnoma poplača tirjatev nadzastavnega upnika s pripadki vred, t. j. v takih slučajih stopi na mesto prvotnega stavka fond, katerega in kolikor se ga potrebuje za pokritje zahteve nadzastavnega upnika.

Ako hoče nadzastavni upnik realizovati svojo tirjatev, stopiti mora, da se poprime hipotekarnega zemljišča, na mesto svojega dolžnika; najboljšo bode tedaj storil, ako si bo dal prvotni stavek, v kolikor namreč le-tá (po navedenih razlogih) še obstoja, eksekutivno presoditi. Ako se je pa hipotekarni upnik, kakor v tem slučaju, odločil prodati eksekutivnim pôtem prvotni stavek in je potem postal kupec, tedaj se vender ni moglo dati več na dražbo in prisoditi kupcu, nego kar se je potrebovalo, da se pokrije nadzastavna tirjatev, ker je prvotni stavek vsled tega, da se je pri njem vknjižil izbris, izgubil svoj zemljeknjižni obstoj gledé svojega ostalega obsežka.¹⁾

b) O dopustnosti glavne prisege.

Okrajno sodišče v K. spoznalo je z razsodbo z dne 27. avgusta 1891, št. 6983 v pravdi Janeza L. proti A. P-u zaradi 75 gld. 2½ kr. takó-le: Toženi A. P. mora od onih 300 gld., katere je bil dolžan svojemu sinu Janezu kot pripomoč iz ženitne pogodbe z dne 6. novembra 1867, sklenjene med Janezom in Jero P., tožitelju J. L-u plačati znesek 75 gld. 2½ kr., prisojeni mu eksekutivno z odlokom okrož. sodišča v C. z dne 21. oktobra 1890, št. 5066, 5% obresti od tožbe in pravdne troške v 14. dneh — a le tedaj, ako toženi A. P. ne bi storil glavne, od tožitelja J. L. vrnene mu prisege, da je res plačal svojemu sinu Janezu P. pripomoč v znesku 300 gld. v obrokih, ki so bili dogovorjeni v ženitni pogodbi z dne 6. novembra 1867, torej ostanek uže leta 1870.

Razlogi.

V ženitni pogodbi z dne 6. novembra 1867, sklenjeni med toženčevim sinom Janezom P. in njegovo ženo Jero P. obljubil je toženec A. P. svojemu sinu kot pripomoč 300 gld. in sicer 150 gld. do binkoštij 1868, ostanek pa do binkoštij 1870. leta. Okrožno sodišče v C. je z odlokom z dne 21. oktobra 1890, št. 5066 prisodilo tožitelju za iztirjanje svote 60 gld. z obrestmi in troški vred, torej

¹⁾ Omenjamo, da se je v tej najnovejši razsodbi sodilo bistveno po istem načelu, o katerem trdi tudi g. A. Levec v svojem predavanji z dné 9. dec. 1891. l., priobčenem v »Slov. Prav.« 12. štev. 1891. l., da je pravo. Primerjaj tudi razpravo »K razlagi §-a 51. zemlj. zakona« v št. 1. in nadaljnjih tekočega letnika, Uredn.

vkupnega zneska 75 gld. $2\frac{1}{2}$ kr., imenovano tirjatev Janeza P. proti svojemu očetu v ostalem znesku 160 gld. Toženec vse to priznava, trdi pa, da je svojemu sinu Janezu P-u pripomoč v znesku 390 gld. izplačal v obrokih, kakeršni so bili dogovorjeni, ostanek torej uže leta 1870. Toženec ponudil je dokaz po pobotnici z dne 3. novembra 1890, dalje po pričevanji svojega sina Janeza P., po dopolnilni in glavni zanikavni zavračni prisegi. Ker toženec sam priznava, da je bila pobotnica z dne 3. novembra 1890 še le potem sestavljena, ko je imel on uže prisodni odlok v rokah, torej potem, ko je že vedel, da se je prisodil delni znesek dotične pripomoči tožitelju J. L-u, onda ne more rabiti te pobotnice kot dokaz plačila. Priča Janez P. kot zavržna priča ne zadošča za prvo polovico dokaza, zatoorej ni bilo moči dopustiti dopolnilne prisega, nego le glavno zanikavno tožencu vrneno prisego.

Na tožiteljeve apelacijske pritožbe predrugáčilo je višje dež. sodišče to razsodbo ter za pravo spoznalo, da mora toženec brezpogojno plačati tožitelju zahtevano svoto 75 gld. $2\frac{1}{2}$ kr., 5% obresti od tožbe ter vse troške 1. in 2. stopinje, in sicer iz naslednjih razlogov:

Toženec mora po §u 104. obč. sod. r. dokazati to, da je, kakor on trdi, svojemu sinu Janezu P. plačal dolžno pripomoč 300 gld. pred vročitvijo prisodnega odloka z dne 21. oktobra 1890, št. 5066. Prvi sodnik je prav dobro zavrnil pobotnico z dne 3. novembra 1890, ta ne more veljati za dokaz plačila uže zaradi tega ne, ker je v njej imenovan drugi naslov, ker je namreč izrečeno, da je Janez P. tožencu podaril še dolžni znesek. Tožitelj se pritožuje, ker se je dopustila tožencu glavna prisega in res je bilo to nevarno gledé na obravnavo in posebno na izpovedi zaslišanih prič. Toženec trdi, da je plačal ostali dotični dolg svojemu sinu Janezu P. l. 1870. v gotovem denarji. Janez P. kot priča pa trdi, da se njegova tirjatev ni plačala samo v gotovem denarji, nego nekaj z živežem, nekaj z drugimi storitvami. Dalje je J. P., kakor on sam priznava, in sta tudi priči dr. H. in F. St. potrdili, povse drugače govoril malo časa pred tožbo v pisarni tožiteljevega zastopnika in sicer, da mu oče — toženec — pripomoč deloma res še dolguje, da je pa on ostanek očetu odpustil, ker je bil oče pogorel. Pozneje sta še le baje Janez P. in toženec račun imela ter se prepričala, da je bila tirjatev uže vsa plačana, tudi brez odpusta. Vse te povedbe so

tako premenljive, tako malo verjetne, da res ni varno, dopustiti tožencu glavne prisega, zlasti ker tožitelju ni bilo moči prepričati se ob istinitosti tega, kar se naj ž njo dokaže. Prisega bila bi le toženca lastna prisega. Po dvornem dekretu z dne 19. junija 1847, št. 1068 zb. pr. zak. mora sodnik prevdarjati, je li glede na doprinešene dokaze vendar še dopustna glavna prisega, in tudi po dvornem dekretu z dne 14. majnika 1781, lit a), št. 16 zb. pr. zak. se naj dopusti prisega le, kedar to ni proti naredbam sodnega reda. Po vsem tem je sodnik primoran, zavrnil dokaz po glavni prisegi kot nedopusten in je bilo treba nepogojno ustreči tožbeni zahtevi, ker toženec ni dokazal, da je že plačal svoto v tožbi zahtevano.

V svoji revizijski pritožbi trdil je toženec: Nazor višjega dež. sodišča je protiven določbi §-a 207. obč. sod. r., po katerem je smeti vsakomur, ki se pravda v svojem imenu, naložiti glavno prisego tudi glede tujih dejanj. Tožitelj bi se bil lahko prepričal glede istinitosti toženčeve trditve ter je prav po pričevanju dra H-a in F. St-a dokazano, da je res poprej pozvedoval glede prepirne tirjatve. Tožitelj v svojih pravnih govorih niti ugovarjal ni proti glavni prisegi. V tem slučaju najvišja naredba z dne 19. junija 1847, št. 1068 zb. pr. zak. ne velja, ker po izpovedih prič nikakor še ni ovržena njegova trditev, naposled tudi ni trdil, da bi bil plačal vse v gotovem denarji, nego le, de je poplačal vse, bodi-si v denarji ali v drugih rečeh.

Najvišje sodišče potrdilo je z razsodbo de int. 10. februarija 1892, št. 1296 razsodbo višjega deželnega sodišča oziraje se na le-tega stvarne in istinite razloge; potem tudi gledé na to, da bi bil moral toženec natanko navesti in dokazati, koliko in kedaj je svojemu sinu plačal na račun tirjatve 300 gld., ne pa le splošno trditi plačila.

Dr. J. Hrašovec.

c) Napačna uporaba zakonovih določil pri presoji, kedaj je dokaz dognanim smatrati, ne utemeljuje ničnosti.

Mestno del. okrajno sodišče v Ljubljani je v pravdi A. D., tožitelja, proti J. J., tožencu, zaradi motene posesti s končnim odlokom z dne 29. septembra 1891, št. 18464 tožbeni zahtevi ugodilo iz naslednjih razlogov:

Iz sodnega ogleda je razvidno, da je tožencu bolj prikladno, ako hoče iz svojega gozdnega dela drva na občinsko pot spraviti, da jih vlačí čez tožiteljev gozd na gozdni kolovoz in od tod na občinsko pot. Videl je pa tudi priča Anton D., da je toženec preko tožiteljevega svetá drva vlačil; povedal je to tožitelju, in zaradi tega je prepír nastal. Dalje potrjuje Ana D., da je slišala prepír in da jej je tožitelj sam pravil, da je toženec preko njegovega sveta drva vlačil; prepričala se je pa kasneje tudi sama, da so se videli plazovi po tožiteljevem svetu. Priči Matej P. in Josip Ž., katera je tožitelj najel, da bi škodo cenila, sta tudi potrdila, da je bilo plazove videti iz toženčevega dela po tožiteljevem delu in da je bilo več lesa v toženčevem delu posekanega. Sodni ogled pa naposled tudi dokazuje, da so se videli sledovi prevlačevanja po tožiteljevem delu. Glede na vse te okoliščnosti ne more biti dvomno, da je toženec dne 7. novembra 1890. l. v resnici drva, odnosno posekan les preko tožiteljevega gozdnega dela na kolovoz vlačil, in to je vsekakor smatrati za motenje posesti, ker toženec sam niti ne trdi, da bi imel kako pravico tožiteljev svet rabiti v to, da svoj les na občinsko pot vlačí.

Višje dež. sodišče v Gradci je konečni odlok prvega sodišča z odločbo z dne 18. novembra 1891, št. 10799 iz istih razlogov potrdilo, uvažuje nadalje, da toženec niti oporekal ni, da so se dne 7. novembra 1890 po tožiteljevem gozdu drva vlačila; da je uprav toženec drva vlačil, to pa brezdvomno izhaja iz izpovedij nesumnih prič Mateja P. in Josipa Ž., katera pričata, da sta takoj po motečem dejanji pregledala gozdove obeh strank in videla v toženčevem gozdu obrunke posekanih dreves, v tožiteljevem pa sledove plazov, katerih v toženčevem gozdu ni bilo videti.

Izvenrednemu revizijskemu rekurzu najvišje sodišče z odločbo z dne 2. marcija 1892, št. 2454 ni ugodilo uvažujé, da napačna uporaba zakonovih določil pri presoji, kedaj je dokaz dognanim smatrati, ne utemeljuje ničnosti; ker torej ni ničnostnega vzroka, kakeršnega navaja revizijski rekurz, v soglasnih odločbah nižjih sodišč pa tudi očitvidne krivičnosti ni, onda ni podatkov dvor. dekr. z dne 15. februvarija 1833 št. 2593 zb. pr. zak., da bi bilo izrek nižjih sodišč smeti ovreči ali predrugáčiti.

d) Motenje posesti (§ 344 obč. dež. zak.).

Vsi prebivalci vasi Gotovlje in tudi toženca imeli so pravico hoditi čez travnik parc. št. 33 kat. obč. Gotovlje. Na tistem mestu, kjer se je čez prelaz prihajalo na travnik, je tožiteljica Frančiška J. dne 20. marcija 1890 povišala plot, da ni bilo moči na travnik. Toženca Anton Ž. in Janez C. sta dne 10. aprila 1890 prežagala pri »prelazu« povišani plot v širokosti jednega metra.

Tožiteljica toži zaradi motene posesti travnika parc. št. 33 kat. obč. Gotovlje in plotá, napravljenega tik severne meje tega travnika zraven občinske ceste.

Okrajno sodišče v Celji je z odlokom z dne 31. januarja 1891, št. 1148 odbilo tožbeno zahtevo iz naslednjih razlogov:

Po lokalnem ogledu je pokazano, da gre od plotá v črti *a-b* čez parcelo št. 33 do *c* pešpot in da je bil pri črti *a-b* prelaz. Vse priče potrjujejo, da hodijo prebivalci vasi Gotovlje navadno po tej poti, da pridejo nekoliko na državno cesto, nekoliko pa na svoje polje. Posebno je dokazano, da sta tudi toženca v zadnjem času todi navadno in mirno hodila. Dokazano je torej, da sta bila toženca v zadnji posesti pravice hoditi čez prelaz v črti *a-b* na pešpot in čez parcelo št. 33. Jedino vprašanje je: ali sta toženca izgubila to posest ali ne? Tožiteljica potrjuje namreč, da je dne 20. marcija 1890 ta prelaz zadelatí dala, lokalni ogled pa dokazuje, da ni bilo moči brez težave tukaj hoditi čez plot. Tožiteljica sama priznava, da sta potem toženca dne 10. aprila 1890, tedaj v času 30 dnij po 20. marciji 1890 prežagala prav tukaj plot. Z lokalnim ogledom pa je dokazano, da je zdaj tukaj prelaz prav tak, kakeršen je bil pred 20. marcijem 1890. leta. Iz vsega tega izhaja tudi, da toženca nista izgubila posesti hoditi čez plot v črti *a-b* na travnik parc. št. 33 in čez ta travnik in da sta se v tej posesti samo branila; ona torej nista tožiteljice v posesti travnika in plotá motila, ampak storila le to, do česar sta pravico imela.

Višje dež. sodišče v Gradci je z odločbo z dne 8. aprila 1891, št. 3664 potrdilo odločbo prve instance v bistvu iz istih razlogov.

Izvenrednemu rekurzu tožiteljice je najvišje sodišče z odločbo z dne 5. avgusta 1891, št. 7548 ugodilo in spoznalo po tožbeni zahtevi in sicer glede na to, da je posestniku po §-u 344

obč. drž. zak. posilni samobran le takrat dovoljen, če bi sodna pomoč prekasno prišla, takšen slučaj pa predloženi ni, ker je tožiteljica dne 27. marcija povišala plot, toženca pa sta to povišanje še-le dne 10. aprila odstranila; glede na to, da odstranitev povišanega plota ni noben, po zakonu dopusten samobran v izvrševanju pravne posesti tožencev, ampak samo poseganje v stvarno posest tožiteljice, pridobljeno s povišanjem plota in v pravico prepovedanja rabe pešpoti čez travnik parc. št. 33 kat. obč. Gotovlje; gledé na to, da v postopanju po ces. ukazu z dne 27. oktobra 1849, št. 12, drž. zak. le zadnja dejanska posest uživa sodno varstvo in sta imela toženca jedino le pravico, pritožiti se zaradi kršitve nju-nih pravic pred zakonitim oblastvom; končno gledé na to, da sta odločbi, proti katerima gre pritožba očitno zakonu protivni ter ju je smeti premeniti po dvornem dekretu z dne 15. februarija 1833, št. 2593.

e) Eksekucija v iztirjanje alimentacije.

H. O., soproga vpokojenega uradnika, živila je sè svojimi tremi otroci faktično, a ne sodno ločena. Pogodila se je bila s svojim soprogom, da jej bode vsak mesec dajal za oskrbo in odgojo otrok nad 20 gld. Po preteklih dveh mesecih je iztožila zaostanek ter povzročila bagatelno rabsodbo z dne 1. decembra 1891, št. 18701, s katero se jej je pripoznala njena tirjatev.

Okrajno m. del. sodišče v Celji je na podlogi ter rabsodbe z odlokom z dne 14. decembra 1891 št. 19294 dovolilo v iztirjanje alimentacijske tirjatve za zakonske otroke V., Fr. in R. O. v znesku 40 gld. 08 kr. s prip. eksekutivno prisoditev eksekutove, sprogove penzije v mesečnem znesku 33 gld. 33¹/₂ kr.

Na rekurz eksekuta F. O. je višje dež. sodišče v Gradci z odločbo z dne 7. januvarija 1892, št. 160 odbilo eksekucijsko prošnjo in dovolilo, da se prisojeni znesek penzije eksekutu izplača, in sicer glede na to, da se je s tožbo de pr. 11. novembra 1891, št. 17670, ki je podloga napominani bagatelni rabsodbi, hotel uveljaviti med tožiteljico in rekurentom sklenjeni dogovor, po katerem bi imel rekurent tožiteljici za živež in odgojo otrok plačevati na mesec določene zneske, ni se pa hotela uveljaviti zakonita

dolžnost očetova, dajati alimentacijo otrokom. To zahtevo je moči tem manj smatrati kot zahtevo zakonite alimentacije, ker sodišče ni zneskov, niti sploh, niti po količini določilo, in ker je navedeni bagatelni razsodbi predmet samo tirjatev matere iz pogodbe; za eksekvirano tirjatev se torej ne da uporabiti izjema, določena v zakonu z dne 21. aprila 1882, drž. zak. št. 123 (§-a 1. odst. II., oziroma §-a 2. odst. III.), in to posebno velja za pritikline; konečno ima rekurent po navedbah v eksekucijski prošnji penzije 400 gld., ki je torej po napominanem zakonu izločena od eksekucije, večji dohodki pa niso dokazani.

Na revizijski rekurz soproge H. O. je najvišje sodišče z odločbo z dne 9. marcija 1892, št. 2905 potrdilo odločbo II. instancije glede na to, da je sicer dolžnost zakonskega očeta, dajati alimentacijo svojim otrokom utemeljena v zakonu, da pa se ta dolžnost v predloženem slučaju izvaja samo iz pogodbe, katero je dogovorila faktično, a ne sodno ločena soproga s soprogom za stran oskrbe in odgoje otrok; glede na to, da tudi bagatelna razsodba z dne 1. decembra 1891, št. 18701 izreka samo dolžnost Fr. O. izpolniti zavezanosti, v katere se je s pogodbo svoji soprogi zavezal in da niso po zakonu z dne 21. aprila 1882, št. 123 drž. zak. pokojnine glede vsake tirjatve alimentacijske, ampak le glede tirjatev tiste alimentacije, katero je dajati na podlogi zakona, podvržene eksekuciji.

Opomnja. Soproga H. O. kot mati je torej s tem, da se je »in quanto« dogovorila o alimentaciji s soprogom, izgubila pravico, seči z eksekucijo na dotično pokojnino.

Iz upravne prakse.

1. Legitimacijo nezakonskega otroka „per subsequens matrimonium“ je po očetovi smrti moči dokazati le sodnim pôtem.
- 2. Nezakonski otroci imajo isto domovinsko pravico, katero je imela njih mati, predno se je omožila.

Upravno sodišče je z razsodbo z dne 16. septembra 1891, št. 2950 na pritožbo občine Z. odredbo namestništva Graškega

z dne 12. novembra 1890, št. 25042 razveljavilo po smislu §-a 7. zakona z dne 22. oktobra 1875, št. 36 ex 1876 drž. zak.

Razlogi.

Izpodbijana odredba utemeljuje se na ta način, da se je pro-siteljica domovinske pravice, *B*, ki je bila dne 1. aprila 1866 rojena kot nezakonski otrok d kle *A*, legitimovala po zakonu, dne 23. aprila 1866 sklenjenem med nezakonsko materjo in posestnikom *C*, in da ima torej po §-u 6. zakona z dne 3. decembra 1863 domovinsko pravico v isti občini, kjer jo je imel *C*, to je v *Z*.

Upravno sodišče ni moglo te odredbe smatrati stoječe na podlogi zakona.

Izpodbijana odredba pravi namreč, da je to po §-u 161. ob . drž. zak. dovršena legitimacija po zakonu, kateri sta sklenila *C* in mati nezakonske hčere *B*, zaradi tega, ker je po izpovedi matere *A*, udove *C*-ove in izpovedih prič *D*, *E* in *F* dognano, da je *C* večkrat, akopram le izvensodno pripoznal svoje o etstvo nezakonski *B* in ga je torej po smislu §-a 163. ob . drž. zak. imeti za njenega očeta.

Priče pa uprav tega niso povedale; le priči *A* ter *D* sta po-trdili, da je *C* to o etstvo vedno pripoznaval, priči *E* in *F* pa sta se izrecno izjavili, da njima o o etstvu *C*-a nezakonski *B* ml. ničesar znano ni. Toda ne glede na vse to, ni, ker je *C* u e umrl, torej mo no niti pripoznanje o etstva po §-u 164. ob . drž. zak. in dvornem dekr. z dne 21. oktobra 1813. l. v 41. zv. na 95. str. zb. upr. zak., niti izvensodna poprava, odnosno dopolnitev krstne knjige po dvornem dekretu z dne 27. junija 1835. l. v 63. zv. na 243. str. zb. upr. zak. A zato je legitimacijo deklice *B*, baje dovršeno po po-prejšnjem zakonu v smislu §-a 163. ob. drž. zak., moči dokazati jedino le sodnim p tem, kar itak izrecno povdarja § 37. domovinskega zakona z dne 3. decembra 1863. leta.

Upravna oblastva, katerim je le paziti na to, da se drže spi-sovatelj i matric predpisov za to izdanih, smejo le takrat posre-dovati, ako gre za poznej nje upise po dvorn. dek. z dne 5. aprila 1844. l. ali pa  e je to posredovanje umestno po dvorn. dek. z dne 21. oktobra 1813. l.; nimajo pa pravice takrat razsojevati, ako je to zavisno od dokazovanja, katero se tiče rodbinskega stanja, torej

vprašanja, spadajočega v zasebno pravo, in spada kot tako le v področje sodnika samega.

V tem slučaju pa ni izvensodnega dokaza za očetstvo *C*-ovo, ker ni izrecila, zahtevanega v §-u 164. obč. drž. zak. in ker ga tudi ni moči doprinesti glede na to, da je domnevni nezakonski oče uže umrl. Deklico *B* je torej imenovati na podlogi vpisa v krstni knjigi še vedno nezakonsko hčer udove *A* in ona ima zategadelj po §-u 6. in 12. dom. zak. domovinsko pravico v tisti občini, kjer jo je imela njena mati, predno je stopila v zakon s *C*-om.

O p o m n j a. Oziraje se na to razsodbo izdalo je pravosodno ministerstvo naredbo z dne 22. aprila 1892. l., št. 6250 do vseh sodišč. V njej se naroča vsem sodiščem I. instance gledé na naredbi ministerstva notr. reči z dne 12. septembra 1868. l., št. 3649 in 7. novembra 1884, št. 12350 — po katerih se lahko zabeležba, omenjena v zgorejšnji razsodbi, zabeležba »*legitimationis per subsequens matrimonium*« zvrši izvensodnim pôtem v krstni matici le takrat, če sta oba zakonska, oziroma mati in oče nezakonskega otroka še živa, — da naj, kedar kot nadvarstvena oblastva zapazijo, da se ni uredilo rodbinsko stanje glede takih otrok, najnujneje roditelje opozarjajo na veliko nevarnost, katera otrokom preti, če se zanemarja napominana ureditev, in da naj dovrše potrebno tudi v samosvojem področji, ako so pogoji nadvarstvenemu ukrepanju dani. Tudi lahko jemljejo sodišča za svoje varovance na zapisnik prošnje do deželne vlade, katerih zahteva min. naredba z dne 7. novembra 1884. l., št. 12350, ako bode tega sploh potreba.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. junija 1892.

— (Iz kronike društva „Pravnika“.) Visoko c. kr. pravosodno ministerstvo je z naznanilom z dne 19. majnika 1892, št. 6928 okr. sodnemu pristavu v Logatci, gospodu dru. Janku Babniku dovolilo šestmesečni dopust v ta namen, da pregleda in uredi gradivo, katero je nabrano za slovensko juridično-politično terminologijo. S tem

je visoko ministerstvo ugodilo dotični prošnji odbora društva „Pravnika“ ter ob enem posredno odobrilo nastojanje našega društva v tem pogledu. Gotovo nam pritrdé rade volje vsi društveniki in prijatelji slovenskega uradovanja ter naših pravoznanskih teženj, ako izražamo odkrito veselje nad tem dobrohotnim činom njegove ekscelence gospoda pravosodnega ministra grofa Schönborna in mu beležimo udano zahvalo na milostivi podpori v kroniko društva „Pravnika“.

— (Dr. Rudolf Nowak, †) urednik Dunajske „Allgem. österr. Gerichts-Zeitung“, umrl je dne 22. prošlega meseca nenadoma na Dunaji. Več v prihodnjem listu.

— (Osobne vesti.) Imenovani so: Dvorni svetnik najvišjega sodišča Filip Abram ministerskim svetnikom v pravosodnem ministerstvu; okr. sodnik v Ptuiju K. vitez Strahl dež. sod. svetnikom pri dežel. sodišči v Ljubljani: okr. sod. pristav dr. G. Wokaun v Mariboru l. br. Dr. sodnim pristavom pri dež. sodišči v Celovci; avskultant Perše sodnim pristavom v Senožečah, avskultant J. Pogačnik sodnim pristavom v Črnomlji. — Premeščeni so: Okr. sodni pristavi: J. Senčar iz Senožeč v Žužemberk, H. Frankovič iz Kostanjevice v Vel. Lašče s službo pri okrož. sodišči v Rudolfovem, dr. E. Volčič iz Žužemberka na Krško, K. Grebenc iz Črnomlja v Kostanjevico. — Vpokojen je na svojo prošnjo dež. sodišča Tržaškega predsednik A. Mosettig, kateremu se je pri tej priliki izreklo Najvišje priznanje. — Odlikovan je višjesodni svetnik v Gradci dr. M. pl. Pflügl z redom železne krone tretje vrste.

— (Odbor odvetniške zbornice Lvovske) vložil je dne 28. novembra 1891 do pravosodnega ministra peticijo zastran teženj odvetniškega stanu. Odvetniški stan, pravi, kateri je tako važen za zdravi razvoj pravosodja, mora se še dandanes boriti z nekako animoznostjo, s katero ga prezira sodno uradništvo. To je bilo pač takrat, ko je vladal v našem cesarstvu absolutizem, umevno zoper advokatski stan, ki je vedno zastopal svobodo, pravo in napredovanje; a ni več umevno sedaj, ko se je državni organizem predrugačil. In vender se je osornost še pomnožila. Odvetnika ne smatrajo faktorjem, stoječim v pravosodji zraven sodnika, pač pa ga smatrajo za potrebno zlo, katero se uprav zaradi tega trpi, ker se mu nalagajo v javnem interesu raznovrstna bremena. Z zakonom z dne 6. julija 1868 dovršena oprostitev odvetništva ni imela zelenega uspeha, ker se je pomnožilo število odvetnikov, tako pa tudi udomačila nezdrava in gnila konkurencija. Posebno židovski del prebivalstva, ker ne more najti v državnih službah dovolj zaslužka, prisiljen je pristopiti po velikošolskih studijah ali k advokaturi ali pa k zdravništvu. Potem je še § 6 odv. reda ustanovil državno-subvencionirane advokate, kateri delajo v drugih razmerah, nego ostali. Zakon pač dovoljuje prestopiti sodniku k advokaturi, ne pa narobe. In uprav to bi vender pridobilo sodniškemu stanu mnogo izvrstnih in pa z življenjem v vedni do-

tiki se nahajajočih močij. Odvetniška zbornica proti izgredom nekaterih odvetnikov in proti temu, da peša spoštovanje stanu, ne more storiti dovolj. Odvetniški posel imajo pa, akoprav so vse zbornice temu protivile, še upravna oblastva za obrt; in odvetnik mora prispevati k delavskim bolniškim blagajnicam, da se osiguri odvetniškim kandidatom, če zbolé, podpora, katere sami sploh ne žele. Ako se odmerijo troški, ne gleda se na zamudo časa in duševno delo odvetnikovo, tako da so določeni zneski mnogo nižji, nego se ceni intelektualno delo zdravnika ali tehnika, da, nekaterikrat celo mehanično delo rokodelčevu. Pritožbe in rekurzi pač v posameznih slučajih pomagajo posameznikom, a ne morejo uničiti moralne škode, katero je trpel pri vsem tem celi stan. Materijalno škodo dela odvetništvu prerazširjeno zakotno pisarstvo. Pravni pripomočki proti njim so jako nezdatni in se vrhu tega dajo težko zvrševati zaradi preobloženih sodišč. Kako daleč je uže to prišlo, da se ne čisla dovolj in prezira strokovno ter stvarno zastopanje v pravnih rečeh, to dokazujejo dovolj določbe, katere izrečno izključujejo odvetnika, da ne sme posredovati pri borznih sodiščih. Vender se pa njemu nalagajo bremena, katerih nima toliko nobeden stan nositi, na pr. brezplačno zastopanje ubožcev in „ex offio“ zagovarjanje. Samo strogi čut do svoje dolžnosti dosegala je dosedaj, da oficijozno zastopanje, sosebno v kazenskih stvareh ni postalo gola formalna stvar. Nasvetujejo se konečno nastopne reforme: 1. Naj se kmalu uvede ustno in javno civilno postopanje in varuje tudi v malih rečeh vsaj toliko princip prisiljenega zastopanja odvetniškega, da se strankam zaukaže, naj se, ako ne pridejo same k sodišču, dadé zastopati le po pooblašcenci, ki je odvetnik; in da morajo tiste zemljeknjižne prošnje, ki se vlagajo pri kolegijalnih sodiščih, podpisane biti od odvetnika. 2. Zakotne pisarje kaznjuje kot prestopnike uprav tako, kakor zakotne zdravnike kazensko sodišče. 3. Zakon zastran prestopanja sodnikov k odvetništvu in vice versa; za oba stanova sodniški in odvetniški, jednako praktičen izpit; jednaka veljava sodniške in odvetniške prakse. 4. Dopolnitev §-a 6. odv. red. na ta način, da se ne plačajo več umirovljenemu sodniku penzije, če postane odvetnik. 5. Odprava dolžnosti odvetnika, zastopati brezplačno bodisi v civilnih ali kazenskih rečeh. 6. Denarne kazni, ki se nalagajo odvetnikom v disciplinarnem postopanju, izročajo se dotičnih zbornic zavodom ali ustanovam za podporo potrebnih odvetnikov ali njihovim udov in sirot. — Akoprem niso naše razmere takšne, kakeršne na Gališkem, in se mi ne strinjamo povse z vsebino te peticije, mislimo vender, da je bilo primerno, če smo jo priobčili našim p. n. čitateljem.

„Slovenski Pravnik“ izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva „Pravnika“ brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 4 gld., za pol leta 2 gld.

Uredništvo je v Ljubljani, šte. 8 na Bregu; upravništvo pa na Križevniškem trgu šte. 7.

Naznanilo.

Zbirka obrazcev za slovensko uradovanje pri sodiščih. I. Obrazci k občnemu sodnemu redu. I. zvezek.

Ta knjiga, ki je izšla ravnokar, velja **1 gld. 40 kr.**, po pošti sprejeta pa **1 gld. 50 kr.**

Anton Levec,

c. kr. sodni pristav v Ljubljani.

Kazensko-pravdni red

z dne 23. maja 1873 šte. 119 državnega zakonika
z dodanim

zvršitvenim propisom

in

**drugimi zakoni in ukazi kazenski
postopek zadevajočimi.**

I. natis. Izdalo društvo „Pravnik“ v Ljubljani.
Natisnila in založila „Národna Tiskarna“.

 Dobiti je v „Národni Tiskarni“ v Ljubljani.
Cena elegantno vezani knjigi za člane društva „Pravnik“ je
2 gld. 50 kr., za nečlane **2 gld. 80 kr.**, s pošto **15 kr. več.**

